

Motion

1977/78:914

av **Hilding Johansson m. fl.**
om folkrörelsernas roll i samhället

Folkrörelserna har av tradition en central roll i det svenska folkstyret. Genom sin breda folkliga förankring utgör de en av hörnpelarna i vår demokrati. Som bärare av idéer har folkrörelserna ett värde i sig.

Folkrörelserna växte fram i en bred folklig protest mot det gamla privilegiesamhället. Genom att samlas i självständiga organisationer kunde de många människorna göra sig hörda och kämpa för sina egna ideal. Inom folkrörelserna utvecklades de demokratiska arbetsformerna och lades grunden för samhällets demokratisering.

Sedan folkrörelsernas framväxt har det svenska samhället genomgått en betydande omvandling som folkrörelserna varit med om att driva fram. I många fall har idéer som utvecklats inom folkrörelserna resulterat i omfattande samhällsreformer. Därvid har även de praktiska erfarenheterna från folkrörelseverksamheten varit till ovärderlig nytta.

Samtidigt som samhället har omvandlats har emellertid även förutsättningarna för folkrörelsernas arbete förändrats i hög grad. I det moderna samhället finns det tendenser som påverkar folkrörelsernas arbetsmöjligheter. Nya tekniska landvinningar som televisionens genombrott är ett exempel, liksom den ökade levnadsstandarden och befolkningsomflyttningen. Dessutom måste särskilt uppmärksammas den ökade konkurrensen som folkrörelserna möter från kommersiella intressen, i många fall med internationell förgrening.

Förutsättningarna för folkrörelserna har även förändrats när det gäller relationerna till samhällsorganen. På en lång rad samhällsområden har det utvecklats ett intensivt samarbete mellan folkrörelserna och samhällets organ. Samhällets stöd till folkrörelserna har successivt byggts ut. I andra fall har samhället övertagit verksamheter som tidigare folkrörelserna haft ansvaret för.

Under de senaste åren har de förändrade förutsättningarna för folkrörelserna uppmärksammas i den allmänna debatten. Inte minst inom folkrörelserna själva har deras framtida roll diskuterats. Därvid har skett en kritisk granskning såväl av den egna verksamheten som av samhällets insatser.

Folkrörelserna, som är fria och självständiga organisationer, avgör själva vilka arbetsuppgifter som de skall ha i framtiden. Samtidigt påverkas emellertid folkrörelserna i hög grad av samhällsorganens beslut. Därför är det väsentligt att dessa fattas mot bakgrund av en genomtänkt strategi i syfte att bereda folkrörelserna största möjliga verksamhetsutrymme.

Under den socialdemokratiska regeringen genomfördes en rad olika åtgärder som syftade till att stärka folkrörelsernas ställning. Bl. a. skedde en successiv utbyggnad av samhällsstödet till folkrörelsernas verksamhet. I enlighet med folkrörelsernas önskemål påbörjades dessutom ett översynsarbete inom kommundepartementet som avsåg relationerna mellan samhället och folkrörelserna.

Mot bakgrund av folkrörelsernas situation är det väsentligt att detta arbete inte avtar utan fullföljs på en hög ambitionsnivå. Detta förutsätter att arbetet bedrivs så, att det relativt snabbt är möjligt att komma fram till konkreta resultat som är till gagn för folkrörelserna.

1. *Folkrörelsernas roll i demokratin* är härvid en av huvudfrågeställningarna. Folkrörelserna har i vårt land en betydelsefull roll på opinionsbildningens område. Vid sidan om partierna svarar även övriga folkrörelser för en idéförankrad tvåvägsinformation. Detta är särskilt värdefullt mot bakgrund av de starka monopoliseringstendenser inom dagspressen som gör sig gällande på det lokala planet. Åtgärder för att garantera folkrörelserna en stark ställning inom opinionsbildningen även i framtiden kan ske inom en rad olika fält.

Av stor betydelse är att förutsättningarna för en allsidig belysning i massmedia av folkrörelsernas verksamhet förbättras. Ökat utrymme för folkrörelserna bör t. ex. beredas i journalistutbildningen och i fortbildningen för journalister.

Lokalradions införande innebär en väsentligt förändrad situation för folkrörelserna på det lokala och regionala planet. Olika modeller för samarbete bör prövas. En utvärdering av de första årens erfarenheter från folkrörelsesynpunkt bör ske så snart som möjligt.

Även när det gäller introducerandet av nya medier, t. ex. kabel-TV och videogram, i större skala är det angeläget att folkrörelserna bereds goda möjligheter att engagera sig alltefter önskemål i vad gäller såväl produktions- som distributionsledet.

Folkrörelserna utgör även ett betydelsefullt alternativ och komplement till myndigheternas informationsverksamhet. Sammantaget finns det stort behov av information i samhällsfrågor, vilket motiverar ökade insatser från samhällets sida. Inför den fortsatta satsningen på information är det väsentligt att en ökande andel av medlen kommer folkrörelserna till godo. Formerna för myndigheternas kontakter och samarbete i informationsfrågor bör övervägas med syfte att garantera folkrörelsernas integritet och självständighet.

2. *Uppgiftsfördelningen mellan samhället och folkrörelserna* böremellertid också behandlas i ett mera vidsträckt perspektiv. Någon en gång för alla given arbetsfördelning mellan samhället och folkrörelserna är inte möjlig att göra.

Förutsättningarna varierar i pakt med tiden, och samhällsutvecklingen för med sig förändrade betingelser för folkrörelsernas arbete. Under de senaste decennierna har uppgiftsfördelningen förändrats genom ändrat huvudmannaskap och genom ett utvidgat samarbete. Inför framtiden framstår det som önskvärt att folkrörelserna bereds ett utökat utrymme på olika områden.

Det kan inte vara aktuellt att flytta över tunga samhällsuppgifter på folkrörelserna. Men genom den möjlighet till social gemenskap som folkrörelserna erbjuder utgör de ett utmärkt komplement till samhällsinsatser. Folkrörelserna kan också öppna nya vägar för människornas kontakter med olika institutioner, som t. ex. skolor, daghem och ålderdomshem. Genom folkrörelserna kan institutionerna i ännu högre grad än som i dag är fallet öppnas gentemot samhället. I vissa fall inom fritidssektorn och kultursektorn kan det även visa sig lämpligt att folkrörelserna ges ett ökat ansvar för anläggningarna. En utveckling enligt den som här skisseras förutsätter emellertid de offentliganställdas positiva medverkan.

När det gäller uppgiftsfördelningen mellan samhället och folkrörelserna bör utvecklingen under de senaste åren bli föremål för skyndsamt kartläggning. Olika modeller för samarbete mellan samhället och folkrörelserna bör utvecklas och prövas i försöksverksamhet. Syftet bör vara att med utgångspunkt i detta underlag klargöra inom vilka samhällsområden och vilka åtgärder som bör vidtas från samhällets sida för att bereda folkrörelserna ett vidgat verksamhetsutrymme.

3. *Folkrörelsernas konkurrenssituation i förhållande till kommersiella intressen* är en annan frågeställning som bör bli föremål för ökad uppmärksamhet. Bakgrunden är att allt starkare intressen bryter sig in på områden som i vårt land till stor del förbehålls folkrörelserna. F. n. pågår inom statens ungdomsråd en undersökning för ungdomsorganisationernas del som syftar till att belysa denna frågeställning. Problemet är emellertid mycket vittomfattande, t. ex. på fritids- och kulturområdet, och berör även andra typer av organisationer. Mot den bakgrunden är det motiverat att kartläggningar med ett mera vidsträckt syfte kommer till stånd. Detta förutsätter naturligtvis organisationernas medverkan, vilka kan bidra med underlag. Detta bör emellertid kompletteras.

4. Ett genomgående problem för många folkrörelser är bristen på ändamålsenliga *samlings- och föreningslokaler*. Särskilt gördetta behov sig påmint i nya bostadsområden. Mot denna bakgrund krävs en övergripande översyn av tillgången på och behovet av olika lokaler samt vilka kvalitetsmässiga krav som bör ställas. Vidare bör övervägas vilka åtgärder samhället kan vidta för att lösa folkrörelsernas lokalproblem.

5. Av folkrörelserna själva initierad *forskning* av betydelse för folkrörelserna stöds främst genom statens folkrörelseforskningsdelegation. Denna forsk-

ning behöver byggas ut. Ännu viktigare är dock att det kommer till stånd en politiskt inriktad kartläggning och försöksverksamhet på de tidigare nämnda områdena.

Med hänvisning till ovanstående hemställer vi
att riksdagen ger regeringen till känna vad i motionen anförts om
folkrörelsernas roll i samhället.

Stockholm den 25 januari 1978

HILDING JOHANSSON (s)

HOLGER MOSSBERG (s)

STEN ANDERSSON (s)

OLLE SVENSSON (s)

HANS GUSTAFSSON (s)

WIVI-ANNE CEDERQVIST (s)

KERSTIN NILSSON (s)

MARIANNE STÅLBERG (s)

OVE KARLSSON (s)

YNGVE NYQUIST (s)